

104868

Aftenposten

MINNE: Kaiser Wilhelm Gedächtniskirche er stadig et slående minne om den andre verdenskrig. ARKIVFOTO

50 år siden kirken ble ruin

1993 er blitt et år med mange dystre femtiårsminner for tyskerne. Det er femti år siden kapitulasjonen i Stalingrad, verdenskrigens vendepunkt som er blitt brettet ut i all sin blodighet på kinolerretene. Det er femti år siden jødernes fortvilede oppstand i ghettoen i Warszawa. Det er femti år siden bombeangrepene satte inn for alvor over tyske byer.

Man kan ikke fordype og fortape seg i alle disse minnedagene. Men likevel: I kveld er det femti år siden bombene falt over Kaiser Wilhelm Gedächtniskirche. Med sitt brukne spir er den det tidligere Vest-Berlins sterkeste og mest berømte landemerke. Spiret bare stopper, brått, brutalt, som et himmelropende Aldri mer! Gedächtniskirche er en evig påminnelse om hvordan det så ut i denne byen etter Hitlers krig.

— Vi vil markere vår avsky mot at husdyr blir stående i flere dager i rullende fengsler! Politiet slo til med stigebil og fjernet oppslaget etter 13 minutter. De hadde trening i det. For

Halvor Hegtun

Her er Berlin

bare noen uker siden var en annen mann oppe i kirketårnet med en laken-appell av mer privat karakter: «Astrid — det er deg jeg elsker!»

I flomlys

Sterkest inntrykk gjør kirken om kvelden, i flomlys, ved enden av boulevarden Kurfürstendamm. Bak kirketårnet lyser den flere meter brede Mercedes-stjernen på toppen av Europa-senteret, et høyt og intetsigende forrettingsbygg som kanskje aldri burde vært reist.

Nå er det iskaldt her. Vinteren har satt inn så altfor tidlig på Breitscheidplatz, sentrumstorvet som er oppkalt etter den sosialdemokratiske politikeren Rudolf Breitscheid som døde i konsentrasjonsleiren Buchenwald i 1944. Vinden pisker mot uteliggerne, alkoholikerne og de sprøytenarkomane som pleier å vanke rundt den ødelagte kirkeveggen. Det er åtte kuldegrader og snø.

Ung kirke

Gedächtniskirche ble reist med nasjonal patos i årene 1891-95, til minne om keiser Wilhelm den første som døde i 1888. Det var altså ingen midlalderkirke med århundrelange tradisjoner, men en ungdom på femti som ble smadret av britenes bombe-fly. Flyene — det var over 700 av dem — kom ved 21-tiden. To timer senere lå store deler av sentrum i grus. 6000 mennesker var døde. Tuse-ner kravlet seg opp fra kjellere til et spøkelseslandskap.

Etter krigen var det en omstridt genistrek å la tårnet med det brukne spir få stå. Hovedskippet ble sprengt vekk. Til gjengjeld kom i 1961 et helt nytt, åttekantet kirkerom og et frittstående, sekskantet tårn på hver sin side av den gamle kirken. «Lepestiften og pudderåsen», ble tilvekstene hetende på folkemunne.

Klatrere

Det nye kirketårnet er i blållilla glass. Det går an å klatre på det. Rett før helgen kom to menn seg hele 35 meter til værs, med et propagandabanner som var 10 meter langt og fem meter høyt. — Nei til brutale dyretransporter!

Coventry

Det er vakkert inne i den nye kirken. I går kveld fikk vi oppleve en minne- og forsoningsgudstjeneste som gjorde inntrykk. John Petty, domprost i Coventry, talte om vennskap og forsoning, på vegne av en by som ble lagt fullstendig i aske av tyskerne i 1942. Berlin-bispen Martin Kruse mintes en tur med byens S-bahn, på vei fra et besøk i Øst-Berlin da Muren ennå sto. — Jeg ble sittende sammen med et ektepar som pekte mot Gedächtniskirche med det samme de fikk øye på det brukne spiret. — Skal de virkelig ikke gjøre noe med den ødelagte kirken? Så synd det er for bybildet. Slik ville vi aldri gjøre det i München, sa den ene av de to. Biskopen måtte forklare dem det brukne spirets symbolikk.

Mellom salmer og tekstlesning snakket også Baldur Übbelohde, tidligere borgermester i bydelen Charlottenburg. Han var 14 år og «luftangrep-speider» den redselsfulle kvelden for femti år siden.

— Alarmen gikk. Jeg gikk gjennom den mørke natten. Ingen trodde noe kunne skje. Tåken var jo så tett. Men etter 20 minutter hørte vi en svak romling. Lyden ble sterkere. Det var bare å søke tilflukt.

Som en fakkell

Flyene kom i bølge etter bølge, fortalte Übbelohde. Det drønnet, det ristet, det ville ikke ta slutt. — Da jeg endelig kom ut på gaten igjen, så jeg kirken vår stå som en eneste fakkell. Jeg kunne ikke fatte det. Etterpå løp jeg av gårde gjennom ruinlandskapet, på vei hjem til mor og far søsknene mine. Gudskjelov, de levde alle sammen.

— I dag er tyskere og engelskmenn forlengst blitt gode venner. Det gir et lite håp for et sted som Jugoslavia, sa Baldur Übbelohde og brettet sammen huskelappen sin.

Kirkekollekten gikk til Alt-Sarepta, en menighet i byen Volgograd som før het Stalingrad.